

Temmuz 2020

Dünya Tavuk Eti Verileri (bin ton)

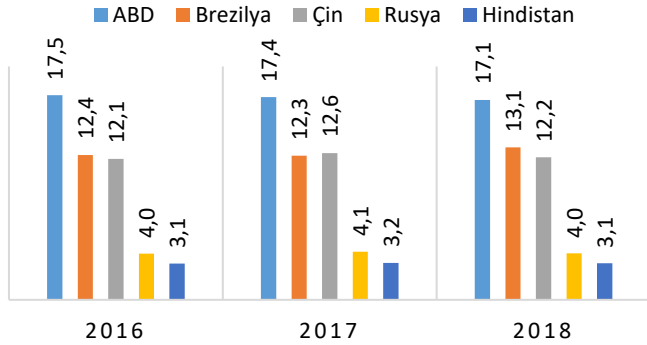
	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ⁴ (%)
Üretim ¹	103.740	106.639	110.238	114.267	-	3,7
Tüketim ²	102.529	105.785	108.984	113.035	-	3,7
İthalat ³	12.176	13.225	13.264	13.865	13.989	4,5
İhracat ³	13.387	14.079	14.518	15.097	15.131	0,2

Kaynak: 1/FAO 2/TEPGE Hesaplamaları 3/ Trade Map, GTİP 020711,020712, 020713,020714 (Erişim Tarihi: 05.07.2020), 4/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

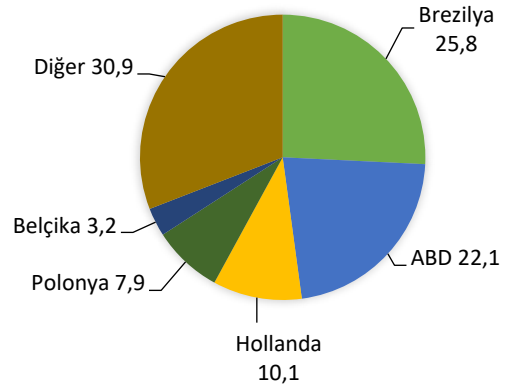
Dünya tavuk eti üretimi 2018 yılında bir önceki yıla göre %3,7 oranında artarak; 114 milyon tona ulaşmıştır. Bu üretimin %17,1'i ABD, %13,1'i Brezilya ve %12,2'si Çin olmak üzere toplam %42,4'ü bu 3 ülke tarafından karşılanmıştır. Türkiye ise %1,9'luk pay ile dünya tavuk eti üretiminde 10. sırada yer almıştır. İlk 10 üretici arasında en büyük artışın %12,7 ile Endonezya ve %9,6 ile Brezilya'da olduğu görülmüştür. Dünya tavuk eti ihracatı 2019 yılında bir önceki yıla göre %0,2 oranında artarak, 15 milyon tona ulaşmıştır. İhracatta lider konumda olan Brezilya toplam dünya ihracatının %25,8'ini gerçekleştirirken, üretimde başı

çeken ABD %22,1 ile 2. sırada yer almıştır. 2019 yılında tavuk eti ihracatı Hong Kong'da %42,8 oranında azalırken, Arjantin'de %36,9, Tayland'da %12,8 ve Polonya'da %11,4 oranında artmıştır. Dünya tavuk eti ithalatı 2019 yılında bir önceki yıla göre %4,5 oranında artarak, 14 milyon tona ulaşmıştır. Meksika dünya tavuk eti ithalatında %6,0 pay ile lider konumda yer almaktadır. Çin %5,6, Hong Kong %4,8 ve S. Arabistan %4,6 pay ile diğer önemli ithalatçı ülkelerdir. Başlıca ithalatçı ülkeler arasında en büyük artışın 4 kat artış ile Vietnam'da ve %55,2 artış ile Çin'de olduğu görülmüştür.

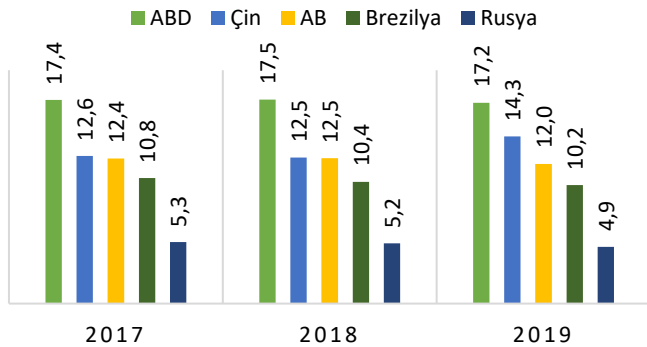
Tavuk eti üretiminde önemli ülkeler (%)

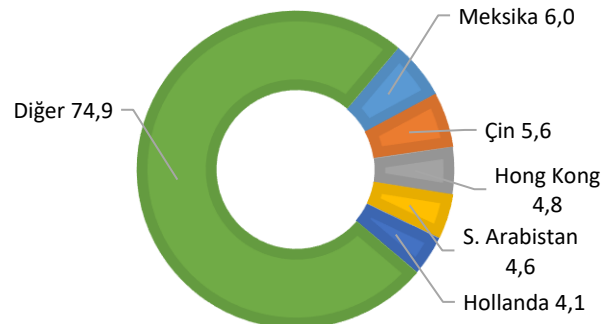
Ülkelere göre dünya tavuk eti ihracatı (2019, %)

Tavuk eti tüketiminde önemli ülkeler (%)¹

Ülkelere göre dünya tavuk eti ithalatı (2019, %)

Türkiye’de 2019 yılında 2,1 milyon ton tavuk eti üretimi ve 440 bin ton tavuk eti ihracatı gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında tavuk eti üretim ve ihracatı en yüksek seviyesine ulaşmış olup 2019 yılında az da olsa düşüş görülmüştür. Türkiye’de tavukçuluk sektörünün yıllar itibariyle büyüdüğü, ancak 2014 yılından bu yana bu büyümenin iç ve dış talebin azalmasıyla son yıllarda yavaşladığı görülmektedir. Hem üretici hem de tüketici fiyatında meydana gelen artış ile 2019 yılında tavuk eti fiyatları en

yüksek seviyesine ulaşmıştır. Türkiye’de tavuk eti daha çok fiyat avantajı nedeniyle tüketilmekte olup 2019 yılındaki fiyat artışının tüketimdeki azalmanın sebebi olduğu söylenebilir.

2020 yılı gerçekleşen aylık üretim ve ihracat miktarları incelendiğinde, bir önceki yılın aynı dönemine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna rağmen Irak hükümetinin öngörülemez kararları ile Covid-19 salgını 2020 yılı tahminlerinde belirsizlik yaratmaktadır.

Türkiye Tavuk Eti Verileri (ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ¹ (%)
Üretim	1.909.276	1.879.018	2.136.734	2.156.671	2.138.451	-0,8
Tüketim ⁴	1.576.157	1.564.701	1.735.755	1.709.150	1.699.984	-0,5
İthalat ^{2,3}	887	85	2.752	5.845	1.119	-80,9
İhracat ²	334.006	314.402	403.731	453.366	439.586	-3,0
Kişi başına tüketim (kg) ⁴	20,7	20,4	22,3	21,6	21,3	-1,4

Kaynak: TÜİK (Erişim: 13.07 2020) ¹/2018-2019 değişimi göstermektedir. ²/020711, 020712, 020713, 020714 GTİP alınmıştır. ³/Türkiye’nin tavuk eti ithalatı bulunmamakta olup; mevcut veriler iptal ve iadelerden oluşmaktadır. ⁴/TEPGE hesaplamasıdır.

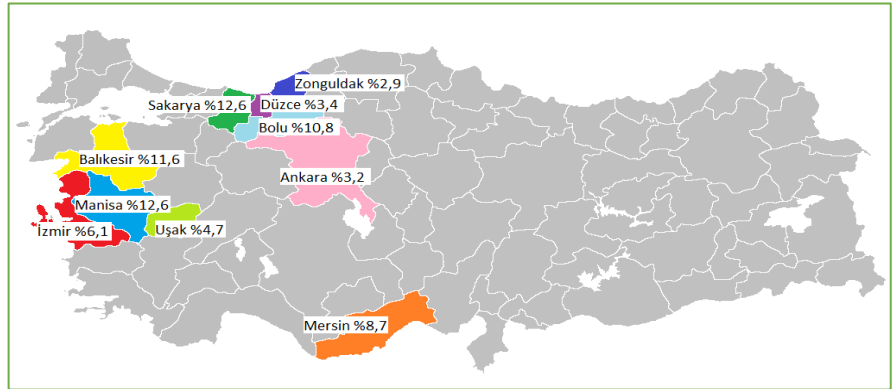
Tavuk eti üretimi; Türkiye’de 2019 yılında 343 milyon adete ulaşan tavuk sayısı, kümes hayvanlarının %98,2’sini oluşturmaktadır. 2018 yılında 229,5 milyon ile en yüksek seviyesine ulaşan et tavuğu sayısı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,3 oranında azalmıştır. Kümes hayvan sayısının %63,6’sını oluşturan et tavuğu sayısı 2019 yılında 221,8 milyon adede düşmüştür

Türkiye’de tavuk eti üretimi ve kesilen tavuk sayısı 2018 yılında tarihinin en yüksek seviyesine ulaşırken 2019 yılında azalış göstermiştir. Bir önceki yıla göre %0,8 oranında azalan Türkiye tavuk eti üretimi; 2019 yılında 2,1 milyon tona düşmüştür. Kesilen tavuk sayısı ise bir önceki yıla göre %1,7 oranında azalarak 1,2 milyar adet olarak gerçekleşmiştir.

2020 yılı Ocak-Nisan (4 aylık) dönemi tavuk eti üretim miktarı yaklaşık 736 bin tona

yaklaşmış olup; 2019 yılı aynı dönem üretim miktarından %7,9 daha fazladır.

Et tavuğu sayısı bölgeler bazından incelendiğinde, 2019 yılında Doğu Marmara ve Ege Bölgesi’nin toplamda %59,8 paya sahip olduğu görülmektedir. Doğu Marmara %33,5 ile et tavuğu sayısı bakımından lider konumdayken, Ege Bölgesi %26,3 ve Batı Marmara %14,3 paya sahiptir. 2019 yılında et tavuğu sayısının yarısından fazlası (%56,4) 5 ilde toplanmıştır. Manisa %12,6 pay ile en çok et tavuğu bulunan il olmakla beraber, Sakarya %12,6, Balıkesir %11,6, Bolu %10,8 ve Mersin %8,7 pay ile diğer önemli illerdir.

Türkiye’de Tavuk Eti Destekleme Politikaları; 2018 yılı Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu Kararı’na göre ihracat iadesi yardımları; kümes hayvanları etleri için ton başına 430 TL, işlenmiş ve konserve edilmiş ürünler için ise ton başına 550 TL olarak belirlenmiştir (1). 2020 yılında da aynı karar geçerli olup kümes hayvanları etinden hazırlanmış veya konserve edilmiş ürünlerin 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren gerçekleştirilecek ihracatına ilişkin ihracat iadesi yardımları ödemeleri yapılmamaktadır. IPARD kapsamında, mevcut tarımsal işletmelerin topluluk standartlarına yükseltilmesi ve yeniden yapılandırılması ile kanatlı eti işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik %50-65 hibe verilmektedir. EPDK’nın 2019 yılı 8468 sayılı kararı ile etlik tavuk kümesi, damızlık kümesi ve kuluçkahane işletmeleri sanayi grubu kapsamına alınmış ve indirimli elektrikten faydalanması sağlanmıştır.

Tavuk eti ihracatı; Dünya tavuk eti ihracatında 2018 yılında 7. sırada yer alan Türkiye, 2019 yılında 6. sıraya yükselmiştir. 2019 yılında üretilen tavuk etinin %21'i ihraç edilmiştir.

Kanatlı sektöründe ihracatçı konumda olan Türkiye'nin 2019 yılında yapmış olduğu 457 bin tonluk kanatlı eti ihracatının %96,2'sini tavuk eti oluşturmuştur. Türkiye'nin tavuk eti ihracat miktarı 2018 yılında tarihinin en yüksek seviyesine ulaşırken, 2019 yılında düşüşe geçtiği görülmektedir. Tavuk eti ihracat miktarı 2019 yılında bir önceki yıla göre %3,0 oranında azalarak 440 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

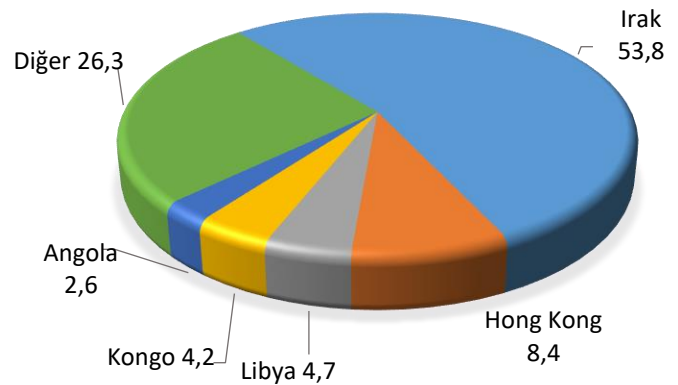
2019 yılında gerçekleştirilen 440 bin tonluk tavuk eti ihracat miktarının %53,8'i Irak' a yapılmıştır. Hong Kong (%8,4), Libya (%4,7), Kongo (%4,2) ve Angola (%2,6) 2019 yılı tavuk eti ihracatında pay sahibi olan diğer önemli ülkelerdir. Türkiye tavuk eti ihracatında yıllar itibariyle Irak'ın liderliği korumasına rağmen başlıca ülkelerin sıralamada yerinin değiştiği görülmektedir. 2018 yılında 2. sıradaki Libya 3. sıraya gerilerken yerini Hong Kong almıştır.

2019 yılı tavuk eti ihracatında en büyük artışın Özbekistan, Laos, ve Kongo'da; en büyük azalışın ise Libya, Vietnam ve BAE'de olduğu görülmektedir. Tavuk eti ihracatı bir önceki yıla göre Özbekistan'da 5 katına çıkarken, Laos'da %91,3 ve Kongo'da %36,8 oranında artmıştır. Tavuk eti ihracatında Libya'da %53,7 ve Vietnam %39,7 BAE %16,1 oranında azalış görülmüştür.

Türkiye kanatlı eti ihracat değeri 2019 yılında 571 milyon dolar olup, %95,2'sini tavuk eti oluşturmuştur. 2019 yılında 544 milyon dolara ulaşan tavuk eti ihracat değeri, bir önceki yıla göre %1,2 oranında azalış göstermiştir.

2020 yılı Ocak-Mayıs (5 aylık) dönemi tavuk eti ihracat miktarı yaklaşık 193 bin tona yaklaşmış olup; 2019 yılı aynı dönem ihracat miktarından %9,3 daha fazladır.

Türkiye'nin tavuk eti ihracatında önemli ülkeler (2019, %)

2020 yılı Ocak-Mayıs dönemine ait ihracat değeri ise 212 milyon dolar olup, bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,9 daha azdır.

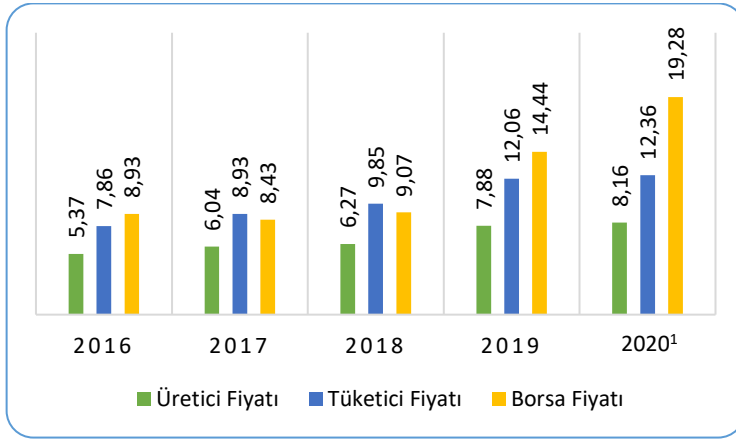
Komşu ülkelerdeki sorunlar, Orta Doğu ülkelerindeki ekonomik krizler, Suriye ve Irak ile yaşanan ulaşım sıkıntıları; 2015 yılından bu yana Türkiye kanatlı ihracatının azalmasını tetiklemiştir. Ayrıca Irak'ın ulusal sanayiye ve yerel üretimi korumak amacıyla 2018 yılından itibaren ekstra vergiler uygulaması ve 2019 yılı mayıs ayından itibaren kanatlı ve ürünlerinin ithalatına yasak getirmesi, Türkiye ihracatını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sıkıntıların yanı sıra 2020 yılında Covid-19 salgını nedeniyle alınan tedbirler ihracatın yavaşlamasına neden olmuştur.

Tavuk eti ithalatı; Türkiye'nin tavuk eti ithalatı bulunmamakla birlikte, 2019 yılındaki 1,1 bin tonluk tavuk eti ithalatı; sınırda gerçekleştirilen iade ya da iptal işlemlerinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de ithalatın önüne geçilmesi amacıyla yüksek kanatlı eti tarifeleri uygulanmaktadır. Ancak, Türkiye kanatlı sektörü damızlık hayvan materyali bakımından dışa bağımlıdır. Türkiye günlük civcivleri ve kuluçkalık yumurtaları çoğunlukla İngiltere ve Kanada'dan ithal etmektedir.

Tavuk eti tüketimi; 2019 yılında kişi başına eti tüketimi 21,3 kg olup bir önceki yıla göre %1,4 oranında azalmıştır. 2019 yılında tüketici fiyatlarındaki %22'lik artışın, tüketimdeki bu düşüşün sebeplerinden biri olduğu söylenebilir

Yem Hammaddeleri

Türkiye'de kanatlı hayvancılık sektörü üretim maliyetinin en büyük kısmını %66 oran ile yem gideri oluşturmaktadır (2). 2019 yılında üretilen kanatlı yemi miktarı 10 milyon ton olup %53,4'ünü broiler yemi oluşturmaktadır. Broiler yemi miktarı bir önceki yıla göre %1,1 oranında artarak 5,4 milyon tona ulaşmıştır (3). Bu yemlerin ana girdisi mısır ve soya fasulyesidir. Türkiye'de mısır üretimi 2019 yılında bir önceki yıla göre %5,3 oranında artarak, 6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı mısır ithalatı %69,3 artarak 3,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Soya fasulyesi üretimi bir önceki yıla göre %2,7 artarak 2019 yılında da 150 bin tona ulaşmıştır. 2019 yılında ithal edilen soya fasulyesi miktarı ise 2,6 milyon ton olup bir önceki yıla göre %0,9 azalmıştır.

Kaynak: TÜİK (Tüketici fiyatı), HAYGEM (Üretici fiyatı), Manisa Tic. Bor. (Tavuk Eti Borsa Fiyatı),¹/6 aylık fiyat ortalamasıdır (Borsa fiyatı 4 aylık ort.)

	2015	2016	2017	2018	2019
Tavuk Eti (TL/kg) ¹	5,09	5,37	6,04	6,27	7,88
Etlik Piliç Yemi (TL/kg)	1,21	1,19	1,38	1,79	2,08
Full Fat Soya (TL/kg)	1,34	1,39	1,61	2,32	2,38
Mısır (TL/kg)	0,71	0,73	0,84	0,95	1,17
1 kg tavuk eti ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Tavuk Eti/ Etlik Piliç Yemi	4,21	4,51	4,38	3,50	3,79
Tavuk Eti/ Soya	3,80	3,86	3,75	2,70	3,31
Tavuk Eti/ Mısır	7,17	7,36	7,19	6,60	6,74

Kaynak: TÜRKİYEM YEMBİR ¹/HAYGEM (Üretici fiyatı)

Tavuk Eti Girdi Pariteleri

2019 yılında paritelerin arttığı görülmekte olup, en büyük artış tavuk eti/soya paritesindedir. Bu durum yem hammadde fiyatlarındaki artışın üretici fiyat artışının oldukça altında kalmasından kaynaklanmaktadır.

2015 yılında 1 kg tavuk eti ile 4,21 kg etlik piliç yemi alınabilirken, 2019 yılında 3,79 kg alınabilmektedir. 2019 yılında 1 kg tavuk eti ile alınabilecek soya miktarı 3,31 kg, mısır miktarı ise 6,74 kg'dır.

2020 yılı tavuk eti üretici fiyatı Haziran ayında bir önceki aya %0,48, bir önceki yılın aynı ayına göre %15,19'lık azalışla 8,32 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı tüketici fiyatı ise, haziran ayında bir önceki aya %1,87, bir önceki yılın aynı ayına göre %13,72'lik azalışla 13,05 TL/kg olmuştur.

2020 yılında tavuk eti borsa fiyatı Nisan ayında; bir önceki aya göre %10,2'lik azalış, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %36,5 artışla 18,69 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

2020 yılında COVID-19 salgını, tahminlerde önemli bir belirsizlik ortamı yaratmaktadır. Bununla birlikte bu salgının 2020 yılında tavuk eti ticaretini olumsuz yönde etkileyeceği tahmin edilmektedir. Covid-19 nedeniyle tüketicilerin hayvansal protein talebini azaltacağı tahmin edilmektedir. Restoranların ve yemek servislerinin yaygın olarak kapanması, turizm ve seyahatin azalması gibi nedenlerden dolayı tavuk eti talebini değişmesi beklenmektedir (4).

Türkiye'de tavukçuluk sektörünün yıllar itibarıyla büyüdüğü, ancak 2014 yılından bu yana bu büyümenin iç ve dış talebin azalmasıyla yavaşladığı görülmüştür. 2018 yılında da devam eden bu büyümeyi; tavuk eti fiyatının yüksek seyreden kırmızı et fiyatının oldukça altında olması ile artan ihracat miktarı açıklamaktadır. 2019 yılına gelindiğinde; Irak ile yaşanan ihracat sıkıntıları, yeni pazar

bulmada yaşanan zorluklar ve yüksek yem fiyatları nedeniyle bu büyümenin durduğu görülmektedir. 2020 yılında Covid-19 salgını tavuk eti ihracatında başta ulaşım olmak üzere tedarik zincirinde sıkıntılara yol açmaktadır. Bununla birlikte turizm, restoran ve yemek servisi yapan sektörler olumsuz etkisi nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de talebin azalacağı tahmin edilmektedir. Covid-19 salgınının yanı sıra Irak hükümetinin öngörülemez karaları 2020 yılı için belirsizlik ortamı yaratmakta ve bu durum ihracat pazarlarının çeşitlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1/AKİB ve İİB/ www.akib.org.tr, www.iib.org.tr
- 2/ Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçıları Birliği Derneği. www.besd-bir.org
- 3/ Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, www.yem.org.tr
- 4/ USDA Livestock and Poultry: World Markets and Trade. Covid-19 Upends Global Protein Markets, April 9, 2020.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta TC Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zehra ÇİÇEKGİL, zehra.cicekgil@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833